

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година

ОБЛАСТ СОФИЯ (столица) – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област София (столица) е разположена в Югозападния район и е една от 28-те области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Областта включва 38 населени места, администрирани в 1 община – Столична, като включените градове са 4 и 34 села. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 1 291 591 жители или 17.5% от населението на страната. Това е най-гъсто населената област в България. Използваната земеделска площ (ИЗП) е в размер на 178 982.2 дка и заема 13.3% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област София (столица) е 1 545, което представлява 0.4% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 178 982 дка и е разпределена в 1 422 стопанства. Средният размер на ИЗП за областта е 125.9 дка или почти ¼ над средния размер за страната – 101.3 дка. Стопанствата, които не разполагат с ИЗП, са 123 бр. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 70 бр. (5%) и обхващат 85% (152 283 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 995 бр. или 70% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 1% (2 374 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област София (столица) според размера на ИЗП

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област София (столица)	1 545	178 982.2	125.9	123	995	2 373.5	129	1 658.1	160	6 569.1	68	16 098.7	70	152 282.8	
Столична	1 545	178 982.2	125.9	123	995	2 373.5	129	1 658.1	160	6 569.1	68	16 098.7	70	152 282.8	

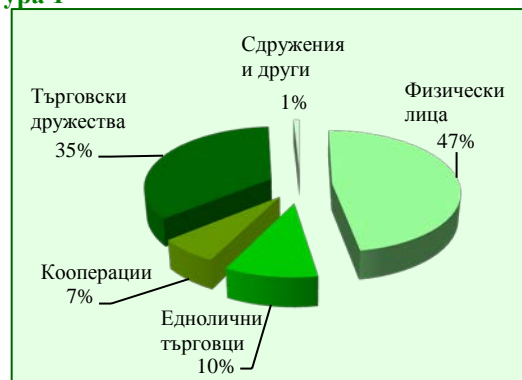
Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област София (столица)

Използваната земеделска площ в размер 178 982 дка е разпределена на 1 422 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област София (столица). Броят на стопаните, които са физически лица, е 1 359 и обработват 47% от общата ИЗП при средна площ в размер на 62.4 дка. Търговските дружества са 29 и ползват 35% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е 2 163 дка. Земеделските кооперации в областта са 7 броя с 7% от ИЗП. 10% от ИЗП се стопанисва от 21 еднолични търговци. Останалата част от ИЗП се обработва от 6 граждански сдружения и други структури (манастири, училища, институти и др.), като средният размер на земята при тях е 258 дка. Собствена на стопанствата е 13% от използваната земя, а 87% е наета. 91% от използваната земя е собственост на физически лица.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

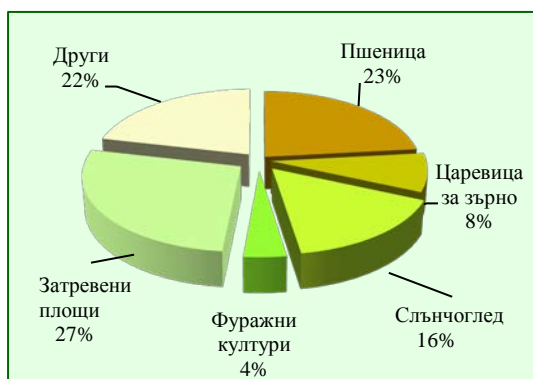
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по основни групи култури

Фигура 2

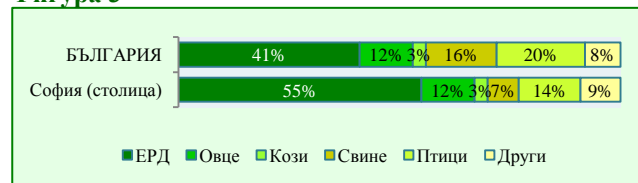
Обработваемата земя е 129 393 дка – което е 72% от ИЗП на областта и е разпределена в 699 земеделски стопанства. Зърнено-житните култури заемат 40% от ИЗП, от тях с най-голям дял е пшеницата - 59% или 23% от ИЗП на областта. Делът на царевичата за зърно от зърнено-житните култури е 21% (8% от ИЗП на областта). Техническите култури заемат 19% от ИЗП, площите заети от слънчоглед са 16% от ИЗП. Фуражните култури са 4% от ИЗП, от които най-големи са площите на изкуствените ливади с бобови тревы (43%) и на царевичата за силаж и зелено изхранване (41%). Постоянно затревените площи са 27% от ИЗП, а трайните насаждения заемат 489 дка. От тях 78% са овощни насаждения. 25% от площите с овощни видове са заети с ябълки. Средната площ на стопанствата, отглеждащи ябълки е 1.6 дка, при орехите е 2.1 дка.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 1 257 стопанства в областта. От тях 38% отглеждат говеда, 24% – овце, 27% – кози, 22% – свине и 53% – птици. В Област София - столица се отглеждат 4 405 говеда със среден размер на стадата от 9.3 глави. Млечните крави са 2 700 броя. Животните и птиците се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 94.5% от говедата, 83% от овцете, 93% от козите, 85% от свинете и 72% от птиците. В стопанства на търговски дружества се отглеждат 28% от птиците. В 121 стопанства се отглеждат 2 537 пчелни семейства, като 98% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

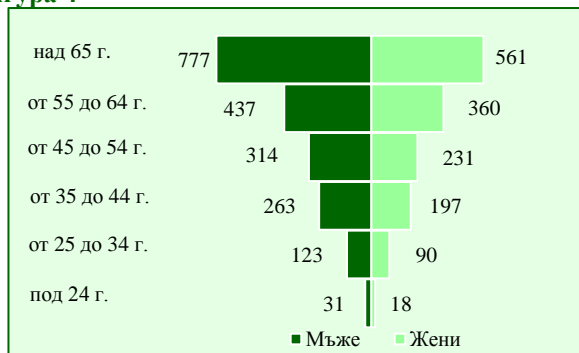

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

Заетост в земеделието Област София столица

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 3 402 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 2 352 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 2 973 лица или 87% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 429, които формират 13% от заетите и са отработили общо 414 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 11.4 хил. човекодни, което представлява 49 ГРЕ. Жените са 43% от заетите, а мъжете – 57%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 39% от заетите, а работещите до 34 години са 8%. От 1 545 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 81% са мъже, а 19% са жени. Управителите са отработили общо 1 166 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 4% от тях, а 1/2 са над 64 години.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област София (столица) преобладават стопанствата специализирани в отглеждането на тревопасни животни и на полски култури, и на стопанствата със смесени култури и животновъдство – съответно 43.8%, 16.1% и 14.1%. Стандартният производствен обем се формира основно от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (36.1%) и в отглеждането на тревопасни животни (32.6%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област София (столица)

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област София (столица)	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	1 422	178 982.2
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	699	129 392.7
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	279	71 168.1
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	162	41 668.3
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	88	7 831.0
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	123	14 814.7
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	52	28 628.6
Рапица	1 927	2 231 852.8	3	3 213.0
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	196	6 979.5
Семейни градини	227 930	103 646.5	1 065	563.2
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	519	48 540.0
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	103	486.3
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	94	378.0
ябълки	19 138	58 509.8	60	95.6
череша и вишни	10 702	106 319.8	33	102.9

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област София (столица)	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	475	4 405
- в т.ч. крави	86 210	347 291	459	2 886
Овце	91 793	1 415 181	297	8 091
Кози	84 582	388 866	341	2 034
Свине	82 265	670 469	270	1 669
Птици	185 455	17 491 187	665	67 494
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	652	64 380
Пчелни семейства	23 982	588 694	121	2 537

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област София (столица)		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	3 402	2 973	429
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	2 352	1 938	414

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област София (столица)

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област София (столица)	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	1 545	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	11 090.8	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	248	16.1%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	4 008.6	36.1%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	98	6.3%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	1 122.6	10.1%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	27	1.7%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	22.6	0.2%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	676	43.8%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	3 613.6	32.6%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	116	7.5%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	1 089.0	9.8%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	17	1.1%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	49.9	0.5%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	140	9.1%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	629.7	5.6%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	218	14.1%
		СПО (хил. евро)	208 117.7	564.8	5.1%
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	5	0.3%	

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 1 545 земеделски стопанства с местонахождение в Област София (столица), които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани на резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област София (столица) работиха 46 анкетьори и 5 контролори, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в девет общи типа:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО'2007, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005–2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.

Публикацията е приключена редакционно на 30 ноември 2012 г.
Редакция: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Адрес: София, 1040, МЗХ, бул. „Христо Ботев“ № 55
Областна дирекция “Земеделие” – София-град
Адрес: гр. София, 1000, бул. “Витоша” № 148

За повече информация: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Тел./факс: 980 82 94; E-mail: agrostat@mzh.government.bg
Интернет страница на МЗХ: www.mzh.government.bg
http://www.mzh.government.bg/ODZ-Sofia/grad/bg/Home.aspx
Тел./факс: 02/952-58-87; e-mail: 22Agrostatistika@mzh.government.bg